

GASETA DE LES ARTS

1.er NOVEMBRE 1925

DIRECTOR: JOAQUIM FOLCH I TORRES

Any II. — Núm. 36

El pintor Carbonell Selva

Uns quants joves de la vila de Molins Rei, amics de les coses d'art, formant el grup «Estudi», han organitzat darrerament una exposició del pintor vuitcentista, en Miquel Carbonell Selva, fill d'aquella vila i residint en ella una part de la seva vida breu i plena d'activitat.

Res més escaient, per a la gent jove de la nostra Catalunya, que el donar-se a n'aquesta noble tasca de refer als ulls de la gent d'avui, els prestigis i els mèrits de la gent d'ahir, i a Molins de Rei, l'èxit d'aquesta exposició entre la gent de la vila que conegueren al pintor Carbonell i posseïa obres seves, ha sigut indicador de com la terra nostra és un camp ben assaonat per a sembrar-hi l'amor a les coses d'art i el respecte a les coses del passat.

Aquest grup de joves que es reuneix en un local bellament instal·lat, veritable reconet de sibarites de les belles coses on ha aplegat els seus llibres, on ha obert amples finestres damunt el verd paisatge del Pla del Llobregat i dels teulats molçosos de la vila, ha instal·lat l'Exposició de les obres d'en Carbonell en una de les Sales del seu «Estudi». Presidint el retrat de l'artista, voltat de pintures seves que els posseïdors han deixat, la personalitat artística d'en Carbonell n'hauria sortit refeta, si això calgués i no tinguéssim d'ell, els quadres del Museu de Barcelona i el recort de les seves grans composicions; com aquella «Safo» que omplí un dels murs del vestibol de Can Parés anys i anys i aquell «Patria, Fides, Amor» tant reproduït per les il·lustracions del darrer terç del segle XIX.

Però el Carbonell de l'Exposició de Molins de Rei, és un Carbonell més interessant que el de les grans composicions. És el de les notes i estudis de l'artista, en el sojorn estival en que convertí la seva vila nadiua, en els temps bons de la seva carrera de pintor. Si l'un és l'autor de les grans teles al·legòriques i anecdòtiques, plenes de composta complicació, com era propi de l'art del seu temps, el d'aquesta Exposició és l'íntim, el plenairista, que es posa davant de la naturalesa i diu amb vera emoció de poeta (que poeta era en Carbonell), ço que veu a l'entorn en el paisatge i en la vida dels homes que l'envolta. Per aquesta

Exposició, sabem que hi ha tres Carbonell. El de «La tornada del Soldat», «Safo», «Patria, Fides, Amor», «L'Arroçada», etc., on composita, entona i harmonitza detalls caçats arreu, fent obra de taller preconcebuda. El Carbonell retratista, objectivista, humil, agut, intens, que recerca el caràcter dels personatges i el diu amb una sinceritat i veritat encisadores i el Carbonell dels tendres paisatges i apunts del natural, enamorat del seu país del Llobregat, pintat en mil notes, estudiat en mil de sos aspectes.

Les tendències del seu art, queden explicades pel què acabem de dir. Era fill d'aquell temps en que la natura era pel pintor un consultori. L'obra seria una pensada, amb argument o al·legòrica. Per a portar-la a terme (com a un comediógraf li cal fer), cerca els elements, estudia els personatges, anota els

paisatges, per caçar la llum de l'hora; i amb totes aquestes dades s'en va al taller i fa l'obra.

de Rei han organitzat, és la que ens dona el perfum més viu de la seva intimitat. JOAQUIM FOLCH I TORRES.

MIQUEL CARBONELL SELVA. — Retrat de l'esposa de l'artista. (Museu de Belles Arts de Barcelona.)

No obstant les bones, les pures emocions són en aquelles notes, en aquelles apuntacions preses de cara a la natura, en aquell contacte amb la vida i la realitat ambient... Heu's aquí el gran error del temps, que els fills del temps igualment segueixen, com la gent del nostre temps segueix sens dubte alguns errors del temps en què ara pinta.

En Carbonell, fou deixeble d'en Caba i el més admirable d'ell; tant com el seu art, és l'esforç que el va portar a ésser artista. Fill d'un modest paleta de Molins de Rei, de menut era malaltic i obligat a fer llit, fent ninots se li va desvetllar la vocació. En ésser aquesta coneguda pels pares, amb gran esforç el varen dur a Barcelona a estudiar a Llotja. Sota el mestratge d'en Caba, que fou un gran mestre, va aprendre l'ofici i fos en l'ambient intel·lectual de la nostra ciutat, en plena florida literària, el seu temperament sensible el portà a conrear la poesia, publicant treballs seus ben interessants en algunes revistes de l'època.

Residí a Madrid alguns anys on té moltes de les seves obres i especialment retrats. També són degudes al seu pinzell algunes decoracions murals, en interiors senyorials de la Cort. Els seus estius però eren per a Molins de Rei on va morir després de sofrir una operació quirúrgica. Miquel Carbonell Selva, nasqué en 1855, i morí al 1896. La seva obra, en aquesta exposició que els joves de Molins

La gràcia antiga i l'esperit modern

L'obra del pintor català Pere Pruna

En el primer Saló de Tardor, celebrat a Barcelona, aparegueren uns apunts que atragueren d'una manera especial la nostra atenció; eren d'un artista joveníssim i inquiet: eren d'en Pere Pruna. Després, al cap de dos o tres anys, retrobem a París en Pere Pruna i la seva obra, adquirint saó i formant-se sota la protecció i mestratge d'en Picasso; la qual obra exposada per primera vegada a la Galeria Percier triomfa i s'emporta les simpaties del públic de París entès en matèria d'art. Després d'aquest primer i encoratjador

èxit, treballa amb nou afany el nostre artista, i l'any passat celebra la seva segona exposició que, pel precedent de la producció ja exhibida, causa menys sorpresa, però revela un sòlid procés constructiu en l'obra d'aquest pintor el qual, darrerament, avença un pas més i pinta el decorat de *Matelots* per a la Companyia de ballets russos. L'obra escenogràfica d'en Pruna li conquereix un nou èxit i situa la seva personalitat en una terra ferma des d'on se'l coneix poc a casa nostra.

Per judicar la producció d'en

PERE PRUNA. — «La Coiffeuse» (Galeria Percier a París 1924.)

Pruna cal no oblidar que es tracta, com havem dit, d'un artista jove, nissim, que en ple període de normal formació, cau dins l'òrbita del mestratge feliç i potent d'en Picasso. Així és com la seva producció gravita al voltant d'una de les constel·lacions del gran pintor mundial, i es fa difícil l'estudiar-ne la psicologia particular, puix que cal arribar a l'obra d'aquests darrers temps per començar a descobrir, a través del meravellós enlluernament de l'obra mestra, la fesomia característica i personal del venturós deixeble. Però, per bé que aquesta personalitat sigui difícil de descobrir, llur existència és indubtable i revela en els seus productes —les seves teles, els seus dibuixos — la presència d'un temperament de pintor i d'artista capaç de posar una fita esplendorosa en el temps i en l'espai, honorant ensems una època — l'art modern — i un país: el nostre.

Ja en les primeres obres d'en Pere Pruna es remarca una habilitat formidable que cap altre artista català — excepció feta del propi Picasso — ha conseguit igualar. Són, aquestes obres, filles directes d'un sector de l'activitat d'en Picasso; no arriben a tenir la vitalitat portentosa de les obres del mestre, però ja comencen a adquirir una gràcia tota particular, que, més tard, serà la condició que fixarà fecundament en l'obra d'en Pere Pruna els ensenyaments del seu admirat mentor, bo i esvaint la semblança externa de les dues obres i colorint la producció del nostre jove artista amb les clarors de l'aua de la seva personalitat, que marca ja amb senyals roentes les seves darreres produccions on el record d'en Picasso ja solament s'albira a través de les troballes tècniques i de procediment que en Pruna s'ha anat assimilant,

transformant el seu culte extern per l'obra del mestre en una íntima devoció per aquell esperit de recerca que, utilitat amb el seu temperament excepcional, és el secret dels grans èxits d'en Picasso.

En Pruna, com hem dit abans, s'ha format, o ha limitat la seva formació dins d'un sector determinat de l'obra d'en Picasso. Però el mèrit d'en Pere Pruna és d'haver sapigut veure, dins d'aquesta voluntària limitació, el Picasso integral, el que es perpetua a través de les mutacions de procediment, aquell que tant és en l'obra d'abans com en la després de la què en Pruna prengué per matèria d'estudi i guia — com altres hi prenen el Renaixement o els clàssics — en els seus primers passos en la pintura. Amb aquest bagatge està visitant, actualment, el nostre artista, Itàlia. Cal esperar que la visió intel·ligent d'Itàlia — com abans ha sigut intel·ligent la comprensió de l'obra d'en Picasso — enfortirà la natural tendència classicitzant i amable d'en Pere Pruna i obrirà nous camins al desplegament de la seva personalitat.

L'obra ja victoriosa i tot just naixent d'en Pruna es caracteritza per la llibertat d'expressions pròpia dels temps moderns, i que tant escandalitza a la gent de casa nostra que, subjugada encara pels prejudicis d'una època i una escola, oblida la llibertat de moviments, l'originalitat de formes d'expressió, amb què — a semblança de la pintura moderna — es produí tot l'avui universalment acceptat i admirat renaixement italià. Hi ha en aquesta independència de conceptes, de l'obra d'en Pruna, la gràcia d'una profunda seguretat en el treball, que no fa, no gensmenys, altiva la producció, sinó que li dona una molt acullidora gentilesa francesa, condició que en

un altre artista podria estimar-se secundària, però que en la producció d'en Pruna és essencial perquè ella precisament el separa de l'obra del seu mestre i el relliga a la pintura actual de França.

Dins de la pintura d'en Pere Pruna, alternen les obres de colors terrossos amb altres de colors transparents, pintures tintades lleugerament, com dibuixos colorits. Però a desgrat d'aqueixa varietat de procediments, la personalitat que es va formant és precisa i única, i es manifesta, sobretot en les obres darreres, per una capacitat de condicions esvalotades que es refrenen en harmoniosa contenció, que donen a aquestes obres la qualitat d'una plenitud magnífica.

Totes les pintures d'en Pruna, tant les de colors frescos com les de colors foscos i sordits, captiven la simpatia de l'espectador. Els caires cantelluts de les expressions agosa-

rades apareixen suavitzats, sense traslluir les angúnies de llur procés, sense transparentar les glorioses fiblades que han portat a un més enllà la mà de l'artista; l'obra apareix com una fruita madura i dolça. I és que àdhuc les més exòtiques concepcions de l'art, a través del temperament català d'en Pere Pruna, adquireixen aquest aire comprensiu i benigne de les nostres coses, que és l'empremta de la nostra assolellada personalitat mediterrània. I així l'obra d'en Pruna, d'aquest pintor destinat a ésser una de les valors més autèntiques en l'art de Catalunya, realitza la missió gentil i graciosa d'establir una comunicació cordial entre les avençades de l'art modern i el nostre esperit, potser un xic massa recelós, però, finalment, obert als corrents del món.

JOSEP LLORENS ARTIGAS.

París, setembre de 1925.

Orígens del Renaixement Barceloní

L'obrador d'en Viladomat. — Coneixements i propensions del mestre. — L'ordre corinti i un monument de Setmana Santa. — Sistema fracccionari dels mòduls, segons la «Arquitectura Cívica» del Bibiena. — Reacció classicista. — Edificis i figures.

Encara hi ha gent devota de les curiositats barcelonines que, quan passa pel carrer del Bou entrant per la Plaça Nova, dona una mirada amorosida a la caseta vetusta de mà dreta, actualment marcada amb el número 8, tot murmurant entre llavis: — Aquí, dos segles enrera, s'hi

estava el pintor Viladomat... (1) — Es un recort pietós que s'escapa, potser sense voler, d'alguns esperits sentimentals, amics de fer contrastar les creixents civilitats d'avui amb les casolaneries d'altres èpoques. Àdhuc hi ha barcelonins que s'aturen un moment en aquells indrets de la vellúria per a esmentar alguna anècdota de l'estimat pintor. Se n'han contat tantes de la seva vida humil·l L'una és aquella del preu que varen

(1) La tradició popular ve, en aquest punt, confirmada per la notícia que dona en el seu llibre *Antonio Viladomat*, el senyor Fontanals del Castillo, que tan detin-

PERE PRUNA. — «El ventall» (Galeria Percier a París 1924.)

costar els vint quadres de la història de *Sant Francesc*, tal volta els més populars de Barcelona. Diu que per a pintar un quadre d'aquells, l'artista hi passava una mesada i que els Framenors li donaven una unça en peça per cada un, amb admiració de tota la ciutat. ¡Vint unces, en vint mesos, per vint quadres! Tal mesquinesa semblava una disbauxa que amb prou feines arribaven a capir els bons barcelonins de l'època, tan encogits per la misèria privada i pública, que diuen que, en temps de l'Arxiduc Carles d'Àustria, al veure aquell seguit d'òperes i funcions teatrals que a Llotja es feien, exclamaven, espantats:

— ¡Es gasta massa en musiques!
¡Es gasta massa en musiques!

Per això, quan sabrien que es pagaven vint unces, en vint mesos, per vint quadres... no se'n deurién saber avenir!

També es conta que durant la Guerra, trobant-se en Viladomat sense colors, per la dificultat de les comunicacions marítimes, no va tenir més remei que anar cap a Montjuich a cercar terres de la muntanya i que, un cop moltes i clarificades per ell o pels aprenents, les feia servir per a pintar els quadres. Així es diu que, per l'excés de terres que va haver-hi

gudes investigacions va fer en els papers de la família del pintor. «Es la casa de la calle del Bou, n.º 8, en que hoy hay un dorador, y que fué reconstruida con otra» — diu el Sr. Fontanals, parlant de la casa habitada per en Viladomat, en el seu llibre imprès en 1877. Una inspecció personal en l'interior de l'edifici en qüestió m'ha convençut de que allí, tant per la manca de llum com per la manca d'espai, no havia pogut en cap temps el mestre tenir-hi un gran taller instal·lat. Al número 8 hi tindria l'habitació particular per a la seva família i tal volta pels dos aprenents que, segons es declara en el Plet de 1739, vivien a casa seva. L'obrador funcionaria tal vegada en una de les cases veïnes, reformades més tart, ja que la família del pintor en posseïa una altra, costat per costat de l'esmentada, a on un germà de l'Antoni Viladomat hi feia de daurador.

d'esmerçar, les pintures fetes en aquella tongada d'infortuni li van sortir tan terroses... S'en relaten tants d'episodis d'aquells dies miserables que, tot pintant la desolació d'un poble, retraten la vida i els miracles del nostre pintor barceloní! En certs períodes històrics, o molt venturosos o molt tràgics la llegenda es mostra inestroncable, tractant-se de personatges populars. I en Viladomat, per l'època de tristes aventures en què va viure, és un dels homes més a propòsit per a què la dita de la gent acumuli anècdotes al seu voltant.

Jo ja sé que avui formen llegió, ben nombrosa, ben brillanta, els homes nous que, impulsats amb generosa inquietud per l'ideal d'una vida plenament urbana, menyspreuen, per puerils i per vulgars, els retrets anecdòtics referents a les rudimentàries societats d'ahir. Mes, així i tot, alguns d'aquells esperits poc amants de tradicions estantiques i anècdotes pintoresques, es probable que experimentin, per lo que es relaciona amb l'obrador d'en Viladomat, certa curiositat, no enterament aixuta de tendresa, si tan sols es paren a reflexionar que en aquest cas nostre, com en tants altres, les benvolgudes modernitats reposen sobre ròncs sediments de casolanes incipiències. Les ciutats ideals que avui major estímul ens promouen amb llur complexa i afinada civilització, han tingut humil origen en senzilles aglomeracions veïnals. I àdhuc les més perfectes i enginyoses institucions, hem de pensar que són filles de primitius organismes, ben minços i barroers. Per això és que, si volem veure els lligams que uneixen la nostra ànima de l'actual moment amb l'ànima d'altres dies, no ens és lícit preterir, per miserios i casolà que ens sembli, un nucli inicial de cultura com l'obrador d'en Viladomat, primer centre artístic que apareix en les auba-

PERE PRUNA. — «Dona en vermell» (Galeria Percier a Paris 1924.)

des indecises del nostre renaixement modern.

Perquè... aquesta és la veritat: tant o més que d'un taller de pintura, aquell obrador ofereix tots els aspectes d'un veritable cenacle, ja que d'ell varen sortir els humils apòstols que de bell nou havien de sembrar, segons els estils del temps i el poder de les pròpies forces, la idea d'art, ja esventada de l'esperit públic a causa de grans adversitats. En dies llunyans i menys calamitosos, ja n'hi havia hagut, a Barcelona, de manufactures pictòriques, prou actives i notables. A mig segle XIV, per exemple, havien tingut la del mestre Ferrer Bassa, a on es pintava per a la Casa Reial, per a la noblesa i per a grans monestirs. Poc després, els germans Serra reprenien en gran escala l'antiga indústria del mestre, donant a llum monumentals exemplars. Darrera d'aquella, va, així mateix, florir la manufactura d'En Lluís Borrassà, que fins al cor de Castelló exportava les seves hermoses taules. I durant bona part de la centúria quinzena, la família dels Vergós escampava per la ciutat i pel pla de Barcelona les sumptuoses produccions de la seva empresa artística... Però el taller d'en Viladomat és una altra cosa, una cosa més complexa, i socialment més interessant, que aquelles manufactures del goticisme català; perquè el taller del mestre del carrer del Bou, demés de centre de treball actiu, demés d'obrador ben proveït d'encàrrecs de pintura, és el primer nucli docent, és la primera acadèmia coneguda a Barcelona, a on es donguí ensenyança tècnica en diversos rams de les arts gràfiques i plàstiques.

Per això és que en Viladomat, a l'aixecar-se coratjosament l'any 1739, contra les restriccions ignominioses del Col·legi de Pintors barcelonins, que li impedien tenir deixebles aprenents i li privaven de treballar

lliurement pel públic, no sols combatia en pro dels profits l·legítims que la professió de pintar li reportés, sinó que alhora defensava el dret d'educar les generacions novelles i protegia la cultura del pervenir (1). I és que es pot assegurar que tota la joventut de l'època, fos quin fos el camí d'art que volgués emprendre: pintura, estatuària, exornació arquitectònica o indústries decoratives, havia passat per les mans del mestre. Ell mateix, durant el Plet esmentat, cita els noms d'una dotzena de pintors barcelonins (2) que han estat deixebles seus, entre ells En Manuel Tramullas, que era el qui més tart, en companyia d'en Francisco, son germà menor, havia de succeir an

(1) Explícitament ho declara així el propi Viladomat en el capítol 20 de la Rèplica del Plet de 1739, a on fa dir al seu advocat:

«20. Otro si dize: que hablando de los aprendizos y mancebos de la segunda acepcion referida en el capitulo 18 (deixebles o alumnes de dibuix o de pintura, propiament dits) parece equivocacion intolerable dezir que no pueden tenerlos Viladomat y los demas licenciados, pues a qualquiera le compete el derecho y facultad de enseñar y comunicar lo bueno que sabe a la persona o Personas deseosas de aprenderlo y que bien le parecieran, teniéndolas en su casa o fuera de ella; mayormente no hallandose dicha facultad restringida, y tal prohibicion no se induze ni puede inferirse de cláusula alguna del Real Privilegio de la ereccion del dicho Collegio de Pintores, y es Verd.» (Arxiu del Reial Patrimoni. — Núm. 3 — A, a.)

(2) «21. Otro si, dize que, en virtud de dicha facultad natural (la d'ensenyança) Antonio Viladomat, aun antes de ser licenciado (ho va ésser l'any 1722) y desde que los ha enseñado de dibujar o bien de dibujar y pintar a diferentes jovenes como a Antonio Ferrer, oy licenciado, a Marco Dumele que habitava en la misma casa de Viladomat, a Manuel Tramullas, hijo de licenciado, a Francisco Saladrigas, hijo de Pintor, que ha algunos años que habita en su misma casa; a Nicolas Minguet y otros; y no menos a muchos jovenes hijos de Maestros Pintores Colegiados, como a Joseph Loyga, hijo de Joseph Loyga, Colegiado, a Felix Cabañas, hijo de Joseph Cabañas, Colegiado, a Pablo Rossell, hijo de Pablo Rossell, Colegiado, a Franco.

PERE PRUNA. — «Dona de la Watermann» (Col·lecció Jean Cocteau a Paris 1923.)

Pensant en l'obra d'Isidre Nonell

A Joaquim Borralleras.

A veure quina impressió ens produirà ara, passats els anys, l'obra de Nonell? ens diguem a l'entrar a les Galeries Laietanes, on varem mostrar-se al públic l'hivern passat els dibuixos i pintures d'aquell artista, pel senyor Josep Sala que n'és posseïdor. I, un cop a dins, ens varem sentir captivats irresistiblement per la estupenda tria, que té una importància més gran que no pas una exposició força nombrosa de l'obra de Nonell. Visquérem, al cap d'anys, el que no havíem viscut, o havíem solament viscut en germen: visquérem un moment notabilíssim de l'art de Catalunya. Isidre Nonell és dins la nostra història artística la successió d'aquell període en què es fundà el *Cau Ferrat*, en què es representà a Sitges *La Fada*, en què en Rusiñol i en Zuloaga rendiren homenatge a les obres del Greco en un reduït estudi parisenc. Aquest moment importantíssim de la pintura catalana, avui ja el copsem com unit meravellosament al *pleinairisme* olotí, i aquest és un dels encants fonamentals de la selecta exposició pòstuma de pintures i dibuixos d'en Nonell que féu en Sala.

Els cels purs i llisos d'en Nonell són els mateixos cels dels paisatges més antics de Joaquim Mir, de les obres millors d'en Rusiñol, d'en Galwey, del mateix Joan Llimona i del patriarca Vayreda. I a això ajuntem-hi aquella netedat i precisió de l'obra d'en Casas, emparentada pot-ser amb la d'Edgard Degas, però sense el brill de perla autèntica que té aquesta. Nonell copça també la netedat d'en Casas, tal vegada inconscientment, en alguns dels seus paisatges i àdhuc en algunes posteriors figures de gitanes. Res més bonic que aquesta intrusió dins un conjunt històric per conèixer la gran ànima d'artista que hi havia en el pintor barceloní, mort del tifus tan corrent a Barcelona. En la sèrie de pintures d'en Nonell, propietat del senyor Sala, hi veiem reflexat tot el paisatge català des de la verdor

flonja de Caldes de Bohí (evocada en una petita nota) fins aquesta escuma de la desolada platja de *Pekin* que s'esberla damunt les barraques miserables, alçant-se d'una mar d'un blau finíssim sota un cel de color de llimonada.

Nonell en la seva visió — o *aprehensió*, quasi podríem dir — de la pobrissalla no és, pel nostre concepte, desprietat. Era massa artista i estimava massa de cor la bellesa del *muque* per poder tractar els seus repatriats, els seus esguerrats, els seus dormilegues, els seus captaires, els seus pillats de platja i les seves bagasses, sense amor. El cas Nonell té quelcom en el sentit moral del cas Toulouse-Lautrec. I en té molt més en aquest aspecte moral que en cap altre aspecte. Tots dos són els cantors dels qui no en tenen; tots dos es descentren, per a crear l'art propi, de la normalitat de dintre casa i s'acorrallen en els llocs on la tragèdia del viure es sent més torbadorament forta. Això sobretot ho féu Isidre Nonell en la que podríem dir segona època de la seva obra. Aquesta és l'època de la seva exposició a la entrada de *La Vanguardia*, aleshores a la Rambla; és l'època d'en Nonell japonitzant que el veiem donat a l'amistat de l'esperit selecte que deu ésser el pianista Viñas, posseïdor de dibuixos del moment nonellià a què ens referim, gustador de la música francesa *d'avantgarde* i devot de Léon Bloy.

Aquesta època d'en Nonell és també l'època primera d'en Picasso. És l'època en què en Nonell i en Canals varen ésser els pintors de les *xinxes* i dels *trinxes*, en què en Sunyer envià els seus temorencs apunts a *La Vanguardia* memorable d'en Sánchez Ortiz; en què l'injustament oblidat Torres-Garcia il·lustrava *El Buen Combate*. És el temps en què al famós taller *Guayaba* eren apreciats els primers i millors dibuixos del que hauria pogut ésser el dibuixant pròpiament dit de Barcelona, *del viure de Barcelona*, si la posterior col·laboració constant a publicacions obscenes no hagués mutilat l'ànima de la seva obra.

J. M. GOL. — Gerro, propietat de la Sra. Marquesa de Castellbell, exhibit a l'Exposició de les Arts Decoratives de París.

Res dona idea del què va ésser per l'art de Catalunya el temps de la guerra de Cuba, com la revista *Luz*, que publicava el senyor Roviralta. Apart de la diversa aportació literària, reflexe de la més intensa inquietud — esmentem d'entremig d'altres, l'article apologetic *Cataluña y Andalucía*, per Diego Ruiz—, hi havia una variada il·lustració que palesava les dues influències que damunt els artistes d'aquell temps s'enduien la palma: la una, la influència pre-rafaelita anglesa, amb totes les seves derivacions absurdes de Bèlgica i de França; l'altra, la influència realista francesa de Steinlen, Ibels, Forain i Toulouse-Lautrec. Però els redactors de *Luz* sapigueren veure la importància capital de Puviç de Chavannes i en ell degueren conèixer que no era un de tants decoradors, com els venturosament oblidats Grasset o Bellery-Desfontaines, sinó un artista besat per l'aire de París, respectuós seguidor de la tradició més digna de la seva terra, i que havia sapigut juntar a la

J. M. GOL. — Ampolla, propietat de la Sra. Marquesa de Castellbell, Baronesa de Maldá, exhibit a l'Exposició de les Arts Decoratives de París.

en Viladomat en el magisteri d'art a Barcelona. Tota la generació de pintors d'aquell període — 1720 a 1745 — va sortir del taller del mestre... on havien de sortir, si en dies de tenebra tan obscura era aquell l'únic indret de la ciutat a on apuntava una guspira de llum?

Vives, hijo de Joseph Vives, Colegiado, a Pedro Casanovas, hijo de Juan Pablo Casanovas, Colegiado, a Felix Nogués, hijo de Melchor Nogués, Colegiado, los cuales todos practicaban el arte del dibujo y de la pintura, a fin que fuesse este el de su propia profesion. (Idem, Ibidem.)

(Seguirà.)

R. CASELLAS.

R. CRESPO I X. NOGUÉS. — Vasos decorats, Exposició de les Arts Decoratives de París.

NÚRIA SOLÉ. — Morratxa. Exposició de les Arts Decoratives de París.

EUDA SOLÉ. — Copa. Exposició de les Arts Decoratives de París.

AMÈRICA CARDUNETS. — Vas esmaltat. Exposició de les Arts Decoratives de París.

composició de Poussin quelcom de la corporeïtat de les figures corotianes. Els redactors de *Luz* oferiren al serè decorador un fascicle monogràfic.

En la revista *Luz* s'hi reproduïren els intensos boixos i dibuixos d'en Regoyos titolats *La España negra*, una de les escenes de tema agitanat de Ricard Canals i alguna composició de multituds i dos o tres apunts d'en Isidre Nonell.

La línia bellugadissa d'en Canals no es contenta amb les mosses xarparres i amb els captaires cretins del seu company Nonell. I si en l'àlbum *Notas y Dibujos*, de *La Vanguardia*, encara s'hi veuen les seves multituds barcelonines — prenent, pel traç, més aviat que aspecte de dibuix, un aspecte d'aiguafort —, aviat el colorista fi, que en Canals tenia d'ésser més endavant, es va sentir atret per la discreta nota d'un clavell en el bellugueig de sedes negres d'un *cuadro flamenco* i les seves composicions de temes andalços succeeixen aviat als dibuixos d'arrabal.

El paisatgista Nonell es canvia de seguit en el tipicista Nonell, abandonant prest i definitivament tot tema sense figures. I no es sortí mai en la vida — rompuda justament a l'entrar en plena maduresa pictòrica — d'aquesta sub-humanitat dels barris baixos barcelonins, de les flors de la pobresa, de l'idiotisme i del vici.

Dues obres hi ha en la col·lecció Sala de l'època nonelliana immediatament posterior al seu paisatgisme; una és pintura i l'altre és dibuix, i en ambdues les degenerades formes d'uns pobres jornalers es senten com a recremades pel color i com a desdibuixades per la barreta de carbó nerviosa. Nonell no fou en aquesta època suggestionat ni gens ni mica per tot el pre-rafaelisme anglès ni el pre-rafaelisme de cap més banda. Però en canvi hi ha en Nonell, quelcom del sentit de la taca, de la composició i de l'acusació en el tret, extrem-oriental. No es quedà amb tota la faramalla de l'ornamentació europea que en aquells dies perjudicà horriblement a Catalunya, i per la seva pintura de les barraques

de Pekin i de sota Montjuich, pels records que anava a grafiar dels engollats de Caldes de Bohí, cerca les influències del Japó ple d'encants subtilíssims, de flors i de perfums.

I fou després que en la sèrie interminable de gitanes i rames no hi portà cap altra cosa sinó el joiós realisme eminentment pictòric, un refinament colorístic al cap i a la fi. Hi portà aquell goig que dóna, al pintor de veres, sapiguer obtenir la qualitat d'una manta de cotó; d'uns cabells llustrosos, engomats; d'una cara ardidament bruna o una manteleta florejada.

En aquest sentit el platxer tècnic d'en Nonell és formidable. Això que s'anomena la matèria pictòrica, del qual sovint es parla, ell ho pastà en la seva paleta amb un amor que n'hi

ha per enternir. Ell amanyagà tota la llardor de la gitaneria, per dir-nos l'encant pictòric d'aquesta raça torbadora. Ell besà amb els pinzells l'argentada arengada, el pebrot que sembla ple de nyenyos i el tupí de terrissa.

Es Nonell el pintor de l'aprehensió de la matèria i de l'aprehensió de les nafres terribles que, des del pecat d'Adam i Eva, sotjen la humanitat. Es un pintor realista, si volem; però que ens ha fet el gran bé de dar-nos a conèixer, més que el caràcter, l'ànima trasbalsadora de la lletjor. En la seva obra hi posa amor — forçosament va tenir de posar-n'hi — i és per això que a nosaltres ens captiva igual com la mateixa bellesa.

JOSEP F. RÀFOLS.

J. M. GOL. — Plat, propietat de D.ª Maria Barrientos.

Els nostres a l'Exposició de París

Publiquem en aquest número un recull de fotografies reproduint algunes de les obres que els vidriers catalans han enviat a l'Exposició d'Arts Decoratives de París. Els nostres vidres cal dir que han alcançat, davant del públic universal que ha visitat l'Exposició, un succés que ens ha d'enorgullir. La tradició dels nostres vidriers del segle xv al xviii ha estat continuada, i en la part de vidres decorats d'esmalt, Barcelona avui constitueix un centre de producció artística que l'estranger no oblidarà després de l'exhibició parisenca.

Fa deu anys, però, que aquesta bella indústria era morta. Miràvem les vitrines de can Cabot, avui al Museu, amb els bells vidres esmaltats, i ens dolíem de que ningú prosseguís aquella bella feina que en els millors temps dels vidres de Venècia meresqué els elogis de viatgers il·lustres. Un dia, però, el jove J. Elias exposà a can Dalmau uns bells assatjos, ara farà sis o set anys. El ceramista Quer ens en oferí d'altres poc més tard. En Junyent, en els forns de can Rigalt, assatjà la policromia d'un servei de taula magníficament recixit. Després la fundació de l'Escola dels Bells Oficis portà l'ensenyament i dotà de forn d'assatjos els aficionats que volien dedicar-se a la decoració dels vidres. D'allò va sortir en Gol, qui ha anat avençant en el seu ofici fins a lograr resultats encisadors. Darrera en Gol, Lligé produí obres de delicada elegància. Algunes damiselles trobaren gentil l'ofici i l'aprenueren, i així tenim les decoradores de vidre Euda i Núria Solé i Amèrica Cardunets, de les quals reproduïm obres. Després, un home d'ofici, en Ricard Crespo, uní la seva tècnica admirable a l'art exquisit d'en Xavier Nogués, i excel·lí en els vidres esmaltats, fins a la màxima finesa.

Així l'Exposició de París ha reunit l'esforç dels vidriers de Catalunya que han demostrat que les tradicions d'aquest gloriós ofici no són pas mortes.

LES EXPOSICIONS

Galeries Malmedé. — En aquesta Sala d'Exposicions s'ha inaugurat la sèrie d'aquesta temporada amb una exhibició de pintures de l'artista En Agustí Ferré. Evidentment l'autor és home de qualitats singulars i l'autorretrat que exposa, assenyala una fibra pictòrica verament extraordinària; fibra que es pert en un composicionisme fantasiós, en altres obres que son més estranyes que belles.

Anotem però el nom d'En Agustí Ferré entre els pintors verament dotats que tenim entre la nostra joventut.

Galeries Laietanes. — El ceramista sabadellenc, en Marian Brugués, ha exposat a les Galeries Laietanes una bella sèrie d'exemplars ceràmics de caient popular. En Brugués és l'iniciador de la restauració a Catalunya de la ceràmica d'aire popular i d'ell es recorden els exemplars que popularitzà i posà en boga, el difunt Santiago Segura, en el primitiu Faians Català. Del forn d'en Brugués sortiren aquelles peces.

El venerable ceramista segueix acudint a les fonts exemplars de la ceràmica popular antiga. Algunes escapades cap als models de Paterna, interpretats bellament en el color i en el dibuix, no treuen a la col·lecció que exposa, plena d'encisadora gràcia, el color catalanesc. Una instal·lació apart de la terrissa dita de Mataró, ensenya com en Brugués sap veure la gràcia en els més humils atuells d'ús domèstic.

Sala de La Pinacoteca. — A n'aquesta Sala s'hi celebra una exposició de pintura antiga i moderna. Hi ha un paisatge començat de Martí i Alsina, certament interessant. Altres notes i quadres firmats Villamil, Lucas, Fortuny, Berga, Vayreda, Nonell, i altres anònims completen l'Exposició.

Sala Parés. — A Can Parés, s'inaugurà el dia 17 una exposició i venda d'algunes obres de la Col·lecció Estruch. El més notable dels quadres exhibits, són uns fragments de re-

El pintor Miquel Carbonell Selva, nat a Molins de Rei en 1855, i mort a Barcelona l'any 1896.

taule disposats en enquadrament formant tríptic, que la classificació corrent de la pintura catalana atribueix a Pau Vergós. El tenim per obra de Jaume Huguet. Altres obres d'escola italiana i espanyola criden l'atenció. Es especialment interessant una natura morta holandesa en la sala esquerra de les tres del fons. No es pot judicar per aquesta

col·lecció del que era el conjunt de la Col·lecció Estruch, molt més nodrida, però serveix per a donar idea del què fou l'arregl de quadres, alguns d'ells importantíssims, que havia fet el col·leccionista.

Es de doldre que el nom d'Estruch, tant barceloní, vagi lligat a la desaparició de dues col·leccions d'art que sota aquest nom s'han formades.

La col·lecció d'armes, insuperable i impossible de refer avui amb materials del país, i la de pintures, el reste de la qual ara es posat en venda.

Galeries Areñas. — Per iniciar les exposicions, la direcció d'aquestes galeries ha reunit una sèrie d'obres d'interès divers. Les firmen V. Moya, Davier, Llopart, Barrera, Farreras, Ros i Güell, Fouvic, Mir, Vidal Quadras, Julieta Fabrés, Meifren, Signoret i altres.

Calendari d'Exposicions a les Galeries Laietanes. — Heu's aquí la llista dels artistes i dades de les exposicions que per aquesta temporada s'anuncien a les Galeries Laietanes: — 24 octubre a 6 novembre, Lluís Roig i Mascort. — 7 a 20 de novembre, Olaguer Junyent i Darius Vilàs, J. Grau. — 21 novembre a 4 desembre, J. Olivet Legares i Conreadors de les Arts. — 5 a 18 desembre, J. Mumburú, J. Nogué i Clotilde Fibla. — 19 desembre a 1 gener, Vilà Puig i F. Calicó. — 2 a 15 gener, Bonhome i A. Cabanyes, E. Ferrer. — 16 a 29 gener, Dionís Baixeras i Carles Vázquez. — 30 gener a 12 febrer, M. Muntadas i A. Tolosa. — 13 a 26 febrer, Vidal Quadras i Ariet. — 27 febrer a 12 març, Labarta i Verdugo Landi. — 13 a 26 març, Arts i Artistes. — 27 març a 9 abril, J. Valls Closas i Col·lecció particular. — 10 a 23 abril, Marian Félez i Cayo Guadalupe. — 24 abril a 7 maig, Antoni de Ferrater i E. Meifren. — 8 a 21 maig, M. Moreno i Segrelles. — 22 maig a 4 juny, Fabregat i J. Sancho. — 5 a 18 juny, J. Llirona.

NOTICIARI

Un Manual d'Historia de l'Art

Està en premsa i apareixerà pròximament, editat per l'Editorial «David» un Manual resum d'Historia General de l'Art. L'autor del Manual és el nostre amic En Joaquim Folch i Torres. Es publicarà una edició catalana d'aquesta obra. L'il·lustració serà abundosa i escollida d'entre els materials poc coneguts i de recent descobriment.

Retrat de Senyora, per M. Carbonell Selva.

«Un carrer», per M. Carbonell Selva.

Retrat d'home, per M. Carbonell Selva.

L'Ateneu de Lleyda

L'Ateneu de Lleyda, de fundació recent, anuncia per a el present curs, una sèrie de conferències, en les quals les coses d'art hi seran estudiades. Conjuntament tindran lloc algunes exposicions.

Les Excavacions d'Empúries

En la campanya d'enguany, de les excavacions d'Empúries que realitza la Junta de Museus, s'han prosseguit els treballs de descobriment de la muralla grega, part de la qual, bé que visible en el seu traçat, era enterrada. Actualment hi ha al descobert un pany de trenta metres de llargada. La Junta de Museus, fent ús de la subvenció de la Diputació de Barcelona, ha acordat la clausura del recinte grec, les obres del qual han començat ja.

Un forn de ceràmica de reflexe metàl·lic a Reus

L'il·lustre bibliòfil reusenc En Pau Font de Rubinat, crida l'atenció, en efectuar-se unes obres particulars a Reus, sobre la troballa de nombrosos fragments de ceràmica de reflexe metàl·lic, molts d'ells amb senyals evidents d'ésser peces de forn mal reeixides. Recollits els fragments,

GASETA DE LES ARTS

EDITORIAL POLÍGLOTA. — Petritxol, 8. — BARCELONA

Apareix quinzenalment

Subscripció:	Barcelona..... 2 ptes. al mes	Número solt:
	Península i Amèrica 30 » l'any	De l'any corrent Ptes. 1'25
	Altres països..... 36 » »	anterior » 2

ingressa ren al Museu del Centre de Lectura d'aquella ciutat. Els tipus són del segle XVI.

Un comentari de la «Gasetta de Munich» al Museu de Belles Arts de Barcelona

La notable escriptora i historiadora d'art, la Dra. Gertrud Richert, publica darrerament en la *Gasetta de Munich*, un comentari extensament il·lustrat, sobre el nostre Museu de Belles Arts. Il·lustren el treball de la Dra. Richert, reproduccions d'obres d'en Canals, Nonell, Simó, Gómez, Vayreda, Mir i Fortuny.

Catàlegs dels Museus

Estan en premsa i apareixeran dintre poc, el Catàleg del Museu de Belles Arts, redactat pel Conservador del mateix En Esteve Batlle, sobre paperetes d'inventari fetes pel difunt Conservador del mateix Museu D. Francisco Guasch i Homs (e. p. d.)

També està acabant-se per la casa Thomas, una Guia-cataleg sumari, profusament il·lustrat, de la Secció Romànica del Museu de la Ciutadella, redactat pel Director dels Museus En Joaquim Folch i Torres.

Una nova obra de Mn. Josep Gudiol

El savi arqueòleg, Conservador del Museu de Vich, Mn. Josep Gudiol, treballa activament en la redacció d'un nou volum de l'història de la pintura medieval catalana, dedicat a la Pintura Romànica. Com el dels Trescentistes, l'edició de l'obra serà feta per la llibreria Babra, que compleix amb aquestes publicacions un deure important.

L'escultor Manolo

Es troba malalt d'alguna gravetat, l'escultor Manolo Hugué, en la seva residència de Ceret. Desitgem un prompte restabliment a l'estimat artista.

Les edicions d'Art de l'Editorial Catalana

S'anuncia la publicació d'una sèrie de fascicles estudiant i donant a conèixer l'art de Catalunya. La sèrie començarà amb l'art Ibèric, i l'estudi corresponent anirà a càrrec del Dr. Bosch Gimpera. Seguiran altres fascicles d'art romà, d'art pre-romànic, de pintura, escultura i arquitectura romànica i gòtica, etc., etc. El caràcter monogràfic de la publicació, tendeix a fer que ella sia el punt de partida d'una sèrie d'investigacions que és precis fer, per a omplir algunes llacunes que existeixen en el coneixement de la nostra història artística. Aquesta florida de Bibliografia artística catalana que s'anuncia, és certament prometedora.

Francisco Guasch i Homs

Hem rebut un fascicle dedicat al record d'aquest artista, estimat company nostre i notable pintor, que va precedir d'un amable recordatori d'En Apeles Mestres i d'una sèrie dels treballs de crítica i impressions artístiques, del biografiat, així com de reproduccions de les seves principals obres.

Francisco Guasch i Homs, pintava poc darrerament, ocupat pel seu càrrec al Museu. Fou un dels pensionats a Roma per la nostra Escola de Belles Arts. (e. p. d.)

GUIA DE LES ARTS I DELS ARTISTES

<p>Pintors</p> <p>BAIXERAS, DIONÍS CASP, 46.</p> <p>BENET, RAFAEL MUNTANER, 1, 2.ª, 1.ª</p> <p>BIOSCA, JOAQUIM DIPUTACIÓ, 310.</p> <p>CAMINS, JOSEP MALLORCA, 282.</p> <p>CANALS, RICARD PL. URQUINAONA, 9, 3.ª</p> <p>CAPMANY, RAMON ESCUDELLERS, 8, TALLER.</p> <p>CARLES, D. CASP, 56.</p> <p>CENAC, ENRIC LLÚRIA, 53.</p> <p>COLOM, JOAN CLARÍS, 99.</p> <p>ESPINAL, M. A. PROVENÇA, 362.</p> <p>FERRATER, ANTONI DE. TRAVESSERA, 120, S. G.</p> <p>JUNYENT, OLAGUER Bonavista, 22.</p> <p>LLIMONA, JOAN LLÚRIA, 42, 2.ª</p> <p>LLIMONA I BENET, RAFAEL BALMES, 19, 2.ª, 2.ª</p> <p>MALLOL, IGNASI..... P. CLARÀ.—OLOT.</p> <p>MAS I FONDEVILA, A. ... CLARÍS, 30, 3.ª</p> <p>MEIFREN, ELISEU..... BALMES, 67, 3.ª, 2.ª</p> <p>MESTRES, FÈLIX DIPUTACIÓ, 289, 1.ª</p> <p>MONENY, ENRIC..... TRAFALGAR, 36, 4.ª</p> <p>PERADEJORDI, JOAN ... ARIBAU, 57, 3.ª, 1.ª</p> <p>RAURICH, NICOLAU ... BARCELONA, 24 (SARRIÀ)</p> <p>RINCON, VICENTS PETRITXOL, 14.</p> <p>VAYREDA, FRANCESC.... P. VAYREDA, 4.—OLOT.</p> <p>Pintors de retaules</p> <p>SABATÉ PASTOR, BON.ª PLAÇA LETAMENDI, 34.</p> <p>Diapositives d'art per a projecció</p> <p>COL·LECCIONS AESLA.. ALDANA, 3, ENTL.º</p> <p>Dibuixants il·lustradors</p> <p>CAMINS, JOSEP MALLORCA, 282.</p> <p>JUNCEDA, JOAN G..... MALLORCA, 259, 2.ª, 1.ª</p> <p>MIRET, RAMÓN..... CÒRCEGA, 333, ENT.</p> <p>Dibuixants-pintors</p> <p>CARDUNETS, ALEXANDRE DIPUTACIÓ, 235, 2.ª, 1.ª</p> <p>MONENY NOGUERA, E. TRAFALGAR, 36, 4.ª, 1.ª</p> <p>PERADEJORDI, JOAN... ARIBAU, 57, 3.ª, 1.ª</p> <p>Dibuixant decorador de mobles</p> <p>CASTELLARNAU, FERRAN DE MUNTANER, 180, 4.ª</p> <p>Dibuixants-decoradors</p> <p>ALEMANY, RAFAEL SANT DOMINGO, 4. (SANT CUGAT DEL VALLÈS.)</p> <p>Escultors</p> <p>CLARASÓ, ENRIC GRANADOS, TORRA SANT FRANCESC (SARRIÀ).</p> <p>FUXÀ, MANUEL ARAGÓ, 329.</p> <p>LLIMONA, JOSEP DIAGONAL, 410.</p> <p>MARÉS, FREDERIC MALLORCA, 184, INTERIOR</p> <p>MARTORELL, SALVADOR ENRIC GRANADOS, 120.</p> <p>NOGUÉS, ANSELM PASSATGE MERCÈ, 3.</p> <p>OTERO, JAUME ARAGÓ, 329.</p> <p>TENAS, JOSEP CARRER NÚM. 16, ENTRE DIAGONAL I CARRETERA DE SARRIÀ.</p> <p>VILADOMAT I MOSSANES, JOSEP SARDANYOLA.</p> <p>Decoració</p> <p>LENA, S. A. PL. ANTONI LOPEZ, 15, 3.ª, 2.ª</p> <p>Decoradors</p> <p>BADRINAS, A. NEPTÚ, 2 (GRÀCIA).</p> <p>LLONGUERAS, JAUME ... ALT ST. PERE, 18, 1.ª, 2.ª</p> <p>MARCO, SANTIAGO ARAGÓ, 280.</p> <p>PALAU, JOSEP MALLORCA, 313.</p> <p>PARCERISAS I C.ª E. GRANADOS, 90</p> <p>RIGOL, RAMON ROSSELLÓ, 168.</p>	<p>Decoradors en guix</p> <p>ÁVILA, JACINTO..... PASSEIG DE ST. JOAN, 73.</p> <p>Projectistes de jardins</p> <p>RIGOL ARTUR..... PL. TETUÁN, 18, TENDA.</p> <p>Acadèmies de dibuix i pintura</p> <p>BAIXAS PL. 1, 1.ª</p> <p>Llibreries d'art</p> <p>EDITORIAL POLÍGLOTA PETRITXOL, 8.</p> <p>LLIBRERIA SUBIRANA. PORTAFERRISSA, 14.</p> <p>Editors de llibres d'art</p> <p>EDITORIAL MUNTAÑO-LA, S. A. PL. CATALUNYA, 9.</p> <p>Reportatges d'art</p> <p>SERRA, FRANCESC SALMERON, 156, 2.ª</p> <p>Efectes de dibuix i pintura</p> <p>TEXIDOR, MODEST RBLA. CATALUNYA, 89.</p> <p>TEXIDOR, VÍDUA E. ... RONDA SANT PERE, 16.</p> <p>Antiquaris</p> <p>COSTACARVAJAL CALL, 28, PRAL.</p> <p>ESCLASANS, MARIA ... PIETAT, 10 (DAR.ª CAT.)</p> <p>QUER FARRÉS, FR.º ... PALLA, 27.</p> <p>VALENCIANO, J. CORRÍBIA, 2.</p> <p>Catifes (Manufactura)</p> <p>AYMAT, TOMÀS RIUS I TAULET, 21 (SANT CUGAT DEL VALLÈS).</p> <p>GALÍ, F. (Agent de A. Tronc. Paris) P. DE GRÀCIA, 59, ENT., 2.ª</p> <p>Construcció i decoració</p> <p>BASTÚS, QUERALTÓ I C.ª. STA. ELENA, 4 i 6.</p> <p>Constructors d'obres</p> <p>OLIVA MALLOL RDA. S. PERE, 48, 2.ª, 2.ª</p> <p>CONSTRUCCIONS TEKTON VIA LAIETANA, 40, ENT.º</p> <p>Ebenistes</p> <p>BUSQUETS, JOAN P. GRÀCIA, 36.</p> <p>HOMAR, G. CANUDA, 4.</p> <p>ORRI, FREDERIC ARIBAU, 226.</p> <p>REIG I BERNET, LLUÍS.. ENRIC GRANADOS, 21.</p> <p>VAYREDA, RAIMOND... BORRELL I DIPUTACIÓ, 111</p> <p>Enquadernadors</p> <p>MIQUEL-RIUS MALLORCA, 207.</p> <p>Escultors decoradors</p> <p>SOLER, FRANCESC ARIBAU, 224 INTERIOR.</p> <p>Escultura religiosa</p> <p>CAMPS ARNAU, J. M.ª .. MONTSENY, 77 (GRÀCIA).</p> <p>HOMS, JERONI FRANC. GINER, 23, PRAL.</p> <p>Fotografies d'art</p> <p>MASANA RDA. S. PERE, 3, PRAL., 1.ª</p> <p>Fusteries artístiques</p> <p>CASAS, VÍDUA DE F. ... DIPUTACIÓ, 119-121.</p> <p>TARRAGÓ, ENRIC CONSELL DE CENT, 283.</p>	<p>Galeries d'exposicions</p> <p>AREÑAS CORTS, 670.</p> <p>CAMARIN, EL CORRÍBIA, 7.</p> <p>GALERIES DALMAU ... P. GRÀCIA, 62.</p> <p>GALERIES LAIETANES. CORTS, 613.</p> <p>MALMEDÉ, L. P. GRÀCIA, 68.</p> <p>PINACOTECA, LA CORTS, 644.</p> <p>SALA PARÉS (MARAGALL) PETRITXOL, 8</p> <p>Joiers</p> <p>SUNYER, R. CORTS, 643.</p> <p>Làmpares</p> <p>BIOSCA I BOTEY RBLA.CATALUNYA, 129.</p> <p>Mares i motlures</p> <p>ESTEVA I C.ª, S. EN C. . P. GRÀCIA, 18.</p> <p>Metalls d'art</p> <p>BIOSCA I BOTEY RBLA. CATALUNYA, 129.</p> <p>CORBERÓ, PERE ARIBAU, 103.</p> <p>Miralls</p> <p>CAMALÓ, SUCCESSORS DE. LAURIA, 9.</p> <p>Mobles moderns</p> <p>BADRINAS, A. NEPTÚ, 2 (GRÀCIA).</p> <p>Paper de fil</p> <p>GUARRO VIA LAIETANA, 7.</p> <p>Papers pintats</p> <p>GUASCH, FILL DE JOSEP. RAURICH, 8.</p> <p>SÀLVIA, FILLS DE SALV... PORTAL DE L'ÀNGEL, 4</p> <p>Parquets (fàbriques)</p> <p>BASTÚS, QUERALTÓ I C.ª SANTA ELENA, 4 i 6.</p> <p>CASAS, VÍDUA DE F. ... DIPUTACIÓ, 119-121.</p> <p>Pedra artificial</p> <p>MINGUELL, JOAN PARÍS, 209.</p> <p>Pintors decoradors</p> <p>CASALS PEYPOCH, J.... ROGER DE FLOR, 164.</p> <p>COROMINAS, MANUEL... ASTÚRIES, 14 (GRÀCIA).</p> <p>TOLOSA, AURELI..... PL. LETAMENDI, 29.</p> <p>TRUJOLS BLEY, JOAN .. SANT GERVAZI, 14 (S. G.)</p> <p>Plateries d'art</p> <p>JENSEN, GEORG..... PASSEIG DE GRÀCIA, 90</p> <p>Reproduccions artístiques</p> <p>BECHINI, GABRIEL..... ROGER DE FLOR, 162.</p> <p>DEKOR PL. ANTONI LÓPEZ, 15.</p> <p>PRIU, TOMÀS CONSELL DE CENT, 368.</p> <p>RENART, J. DIPUTACIÓ, 271.</p> <p>Tapisseries</p> <p>BLANCO BAÑERES, H... CALL, 21.</p> <p>GALÍ, F. (Agent de A. Tronc. Paris) P. DE GRÀCIA, 59, ENT., 2.ª</p> <p>Tapissers</p> <p>GILABERT I MAÑÀ RBLA. CATALUNYA, 68.</p> <p>LLOSA, PERFECTE..... BALMES, 128, TENDA.</p> <p>Tapissos (Manufactura)</p> <p>AYMAT, TOMÀS RIUS I TAULET, 21 (SANT CUGAT DEL VALLÈS).</p> <p>Vidres d'art</p> <p>CAMALÓ, SUCCESSORS DE. LAURIA, 9.</p> <p>GRANELL I C.ª..... ENRIC GRANADOS, 46.</p> <p>RIGALT, BULBENA I C.ª CASANOVA, 32.</p>
---	--	---

PERFUMS
MYRURGIA
BARCELONA

Reproduccions artístiques
en marbre, pedra, etc.
Fundició de bronzes a la cera perduda

Gabriel Bechini
TELÈFON S. P. 120

Roger de Flor, 162, i Consell de Cent, 430
Barcelona

RIGALT, BULBENA i C.
VIDRIERIA D'ART I INSTAL·LACIONS

CASANOVA, 32 (entre Corts i Sepúlveda)
TELEF. 5343-A. BARCELONA

L. Malmedé
Antiguitats i objectes d'art
EXPOSICIONS

∅

Passeig de Gràcia, 68
València, 255

GALERIES DALMAU
PASSEIG DE GRÀCIA, 62 - TEL. 1172 G.

BELLES ARTS
EXPOSICIONS

SECCIONS DE: MATERIAL PER ARTISTES
MARCS, MOTLLURES
OBJECTES D'ART
LLIBRERIA
ANTIGUITATS

TALLER DE TAPISSERIA I DECORACIÓ
GILABERT i MAÑÀ
ANTIGA CASA ROSELLÓ

Es tallen fundes i confec-
cionen tota mena de cor-
tinatges. • Especialitat en
siflons de gran confort.

Rambla Catalunya, 68 • BARCELONA

CASA MIQUEL RIUS

Enquadernacions d'Art
Enquadernacions de Biblioteca
Enquadernacions Editorials

Tallers: Carrer de Mallorca, n.º 207
BARCELONA

ANTIGA CASA A. OLIVA
FUNDADA EN 1885

T. Priu Mariné
Taller de daurats • Altars • Imatges
Decoració i reproducció en pasta
d'objectes d'art antic i modern
Casa especial per a la restauració
de retaules antics

Consell de Cent, 368 TELÈF. 2002 S. P.
(entre Bruch i Girona) BARCELONA

XOCOLATES

SON ELS MILLORS

LL. Guarro Casas
Fàbrica de
Paper de Tína

Fundada
el segle XVIII

PROVEÏDORA DE PAPER SEGELLAT
DE LES REPÚBLIQUES ARGENTINA,
PERÚ, XILE I URUGUAY. PAPER DE
FIL DE TOTES MENES. PAPER CATA-
LÀ. PAPER D'OFICI. PAPER PER A
EDICIONS. PAPER TELA. CARTRO-
LINES. CARTROLINES DE COLORS.
CARTROLINES DE FIL PER A CAR-
TES. TARGES, SOBRES, ESTOTXERIA
PAPERS I CARTROLINES ESPECIALS
PER A DIBUIX

C/la Laietana, 7 • BARCELONA

Fusteria
Enric Tarragó

TALLER DE CONSTRUCCIONS:
Consell de Cent, 283. Telèf. 4752 A.

FÀBRICA D'ELABORAR FUSTA:
Roger de Flor, 132. Telèf. 327 S. P.

H. Blanco Bañeres
Call, 21 (Pl. S. Jaume). - Telèf. 190 A.

ALFOMBRES
TAPISSERIES
CORTINATGES
LLENCERIA

TAPISSOS PERSES I D'ESMIRNA
NUSATS A MÀ

GALERIES LAIETANES
Corts Catalanes, 613 Tel. A. 4902

EXPOSICIONS D'ART
TAPISSOS
LÀMPARES
DECORACIÓ

CONSTRUCCIÓ DE MOBLES
D'ESTIL

R. SVNYER
JOIER

TEL. 813-S. P. GRANVIA, 643
BARCELONA

CASA FUNDADA L'ANY 1835

Fusteria d'Obres i d'Estils
Ebenisteria • Instal·lació d'Estab-
liments Comercials i Despatxos

VÍDUA de F. CASAS
SECCIÓ DE PERSIANES
COLISSES ENROTLLABLES

Diputació, 119 i 121 Tel. H. 860
BARCELONA

TALLER D'EBENISTERIA
DE
Frederic Orri

Construcció de
mobles de totes
classes

• ARIBAU, 226 •
Telèfon 2091 G. Barcelona

EXPOSICIÓ
Compra i venda de
ANTIGUITATS

J. Valenciano
Corribia, 2, pral.
(Cantonada Plaça Nova)
BARCELONA

Areñas
FOTOGRAFIA EXPOSICIONS
Procediments pigmentaris
Gomes
Tintes
Carbons
Esmalts

Venda d'obres
i objectes d'art
Antiguitats
Decoració
Mobles

Corts, 670 (junt al Ritz)

RENART
Reproduccions
Enquadraments d'art

Diputació, 271
BARCELONA

Pintura : Paper : Decoració

Manuel Corominas
Astúries, 14 Tel. 394 G.
BARCELONA (G.)

res/222